

ПОДУНАВКА

Брой 10.

У Земуну 5. Мая 1856.

Година I.

Овај лист издази сваке Суботе, а цена му е на годину 4 форинта, на полу године 2 форинта ср. без поштарине; поштанска такса износи на 6 месеци 30 кр. ср. Пренумерирати се може у Аустрији код сваке поште или познати наши скупитеља или управо код издавателя у плаћеним писмама, а у Кнежевини Србије у главној књижари Велимира Валожића у Београду. За огласе плаћа се за ред 3 кр. ср.

ДИВЉЪ РУЖЕ.

Венацъ любовны песама, одъ Ф. Глогића.

I. Сладка смртъ.

Лептиръ малый шири крила,
У грудма му пламень гори,
Нѣга мами светлостъ мила:
Грудъ му сладка любовь мори.
Све округъ леткатъ стаде,
Да с' приближи светлой лучи,
Ал' у светлу ватру паде,
Крила спали, смртно с' мучи.
Сладке сузе ронитъ стаде,
Смртный часакъ чекаючи;
Богу душу радо даде —
Жаркый пламень споминючи:
„За тебе самъ животь дао,
За тебе я душу пусти,
За тебе самъ у гробъ пао,
Ал' ты любовь непусти.“
„У момъ смртномъ часу ево:
Чуй ми пламе смртне речи,
Твомъ имену я самъ пев'о,
Оно мени любко звечи!“
Съ тимъ удахомъ душу пусти,
Светлый пламень споминючи;
Само само садъ изусти:
„Я умиремъ теб' любећи!“
Немой пытатъ, лептиръ ко е?
За висину низкостъ не; —

Светлостъ пакъ е — име твое! —
Гробъ лептира ядногъ крие!

II. Любовь.

Любовъ купе сва существа
У округу природе,
Усредь вreve целогъ людства
Любве с' знаци свудъ виде.
Любовъ знакъ е превеликый
Божествене доброте,
Светъ е овај васколикий
Пунъ нѣзине дивоте.
Но нагони различни су,
К'о одъ дана мрачна ноѣ:
Невинности зраци гди су,
Там' е любве права моѣ!
Чиста любовь са неба е,
Земльи поздравъ Божества, —
Та у туги надъ нам' бдѣ,
Оживлява существа.
Ружични юй светли зраци
Гоне брига' тамну ноѣ;
Одъ нѣ беже туге знаци,
Ни смртъ нема надъ нѣомъ моѣ!
Она сузу тиху брише,
Што с' у оку заблеста —
Няко нека неуздише,
Ко зна любовь шта и' чиста.

Божа искро! Любво драга!
Сва намъ земна радости!
Ты намъ даешъ твоя блага
Усредь наше жалости.
Твоя младостъ вечно цвета,
Време, смртъ ти робуе,
Ты с' блаженство овогъ света,
Савъ светъ теби ликуе! —

III. За тебе.

Прси се джу
Любови пуно
Свакога часа
За тебе!
И кадъ я стрелимъ,
О веруй мени,
Само я дрѣнемъ
За тебе!
Кадъ бы и круна
Дичила мене,
Живіо б' само
За тебе.
Кадъ бы се животь
Твой скончатъ хтео,
Я б' у гробъ сиш'о
За тебе!

Последній Алтомановићъ.

х.

Войникъ.

Главный войвода, предъ кога су новосакупљени войници наскоро после долазка свога изведени, проматрао е строгимъ окомъ едногъ по одногъ. Кодъ Петра, почемъ му се овога спољашность яко допала, застао е и по другій путь, и овај е садъ строго изпитиванъ у лепомъ и правомъ положеню издражао, предсретајући спокойно и весело мушъ нѣговы очю, и ни найманъ обрве не развлечећи.

Главный войвода пытао га е, одъ куда е родомъ.

На то му Петаръ укратко, али одабранимъ, чисто оглашенимъ италијанскимъ езикомъ одговори, да е одъ србскога рода, синъ Бана Деана Алтомановића, и то последній одъ ове лозе, и да е, почемъ е монастирскомъ чину ненаклонѣнъ быо, кои су му иноци препоручивали, радостно у Млетке дошао, да племенитіе упражњаваѣ у оружію основно изучи и у служби силне Републике славу и честь придобіе.

Войвода е слушао младића пазливо, а после му рече: „Петре Алтомановићу! Република штити племените синове словенскога колена, и уме њиове заслуге достойно наградити. Вы сте добро учинили, што сте се служби Републике посветили, и вама ће се дати прилика, да у овой служби вашу храбрость и юначство покажете.

На то га изазове изъ реда остали войника и преда га едномъ млађемъ офицеру одъ свое пратиѣ, комъ е у неколико речи заповестъ издао.

„Петре Алтомановићу! айдете за многъ,“ рече офицеръ овоме, и обоица одоше за тимъ некой палати.

Ова е палата была воено училиште, у комъ су се синови Републике о трошку общемъ у свима частима воене науке поучавали.

Звезда Петрове среће спремаала се къ рађаню свомъ.

Три године провео е онъ у военомъ училишту и ту е у науци толико успео, да е похвалу и одличіе заслужио. Осталоме имало га е научити бойно полѣ, саобраштај съ извикнутимъ войницима, и онъ е жельно очекивао онај данъ, кадъ ће прво покушаваѣ учинити.

Желя къ дѣлима и славолублѣ, то су покретне силе, коє огнѣну душу младога ратника подижу. Петру Алтомановићу, кои е садъ двадесет-прву годину свога живота веѣ навршио и мужко-лепогъ узроста быо, да га е свакій съ умиленѣмъ сматрао, предстојло е скоро, да свою желю за ратнимъ дѣлима изпуни.

Тада управо бјаше доба, кадъ е на свакомъ краю Италиє ратъ бесніо. Флорентинци удручавали су яко Пизанце, кои су се за свою свободу очаятелно борили. Миланску земљу поплавили су были Французи. Генуезци су прикупляли войску противу неукротиме Корзике. У Папиной држави побуниле се поєдине вароши, најпосле у краљѣвству Неапольскомъ борили су се Французи непрестано, а њима насупротъ стојли су Игаліјанци у свези съ Арагонцима и Албанезима. Ратоборный народъ врвіо е са своју страна: Шотци, Ирци, Немци, Швайцерци, Нидерландези — сви су ови были добро примлѣни и плаћени. И саме Млетке оружале се и сматрале.

Петаръ Алтомановићъ добы управлѣнъ надъ три стотине момака, и придружи се съ овима великой войсци, коя е на граници (меѣи) према Миланской земљи поставлѣна была. Французи прекораче границу, и збогъ тога се Млетчани съ њима побію. Бой е наскоро постао страшанъ и кровавъ. Петаръ се врло храбро боріо, и среѣна га е послужила, те е, ползовавши се брзо своимъ положенѣмъ, едно неприятельско одделенѣ одъ сто людій заробіо, а съ тимъ и знатну воєну касу задобіо, коя е осимъ новаца и друга важна писма у себи имала. Онъ е истина у той прилици добіо малу рану на левомъ ручномъ зглавку, али е исту наскоро преболео. Овоме е слѣдовала награда та, да е Републики као славный юнакъ описанъ и у слѣдству тога управителѣмъ надъ петъ стотина людій постао.

За овимъ су слѣдовала веѣа позоря.

Едномъ разпуштена фурія рата, садъ веѣ нїє мировала, она е са собомъ народе одвлачила.

Дође до одсудне битке, и у нѣой су се обе стране съ еднакимъ огорченѣмъ и презиранѣмъ смрти бориле.

Побѣда се најпосле осмѣну на заставе Републике Млетачке, и Алтомановићъ е быо меѣу онима, кои су припомогли, те се побѣда одржала. Нѣму е сирѣчь зачудо одважно покретаѣ са своимъ криломъ за рукою изпало, коимъ е неприятеля съ леѣа напао, и тако га къ суновратномъ бежаню принудіо.

Да бы ово славно дѣло увенчао, бјаше му јошть суѣено, главномъ Войводи Антонию Брамбили — ономе, кои га е приликомъ нѣговогъ долазка у Млетке првый меріо и изпитивао, за тимъ у воєно училиште послао и одъ тога му времена отачску наклоность поклоніо — у тренутку највеѣе опасности животъ спасти, почемъ е овогъ храброгъ мужа, кои е съ коня спао и наскоро неприятельскомъ гомиломъ коняника обколѣнъ быо, одъ смртны удараца њиовы нагло одтргао и съ њимъ се опетъ до свой храбро протукао.

Плодъ ове побѣде, кою е Република съ великимъ узкликомъ примила и торжественно прославила, бјаше пробитачно примиріе, коє е, кадъ е одъ нѣга и коначный миръ постао, држави знатно разпространенѣ нѣне тврде землѣ принело.

Алтомановићъ се своіомъ мудриномъ, среѣномъ и храброшћу надъ многима узвисио. Нѣгова е заслуга припозната была, ербо га е Република касніє наименовала войводомъ оне спомоѣне войске кою е она Папи ради утишаваня немира у нѣговой држави послала.

Поєдини градови, кою су явно бунтовали, были су наскоро покорени, и младомъ двадесетчетиригодишнѣмъ войводи изпало е за рукою, одъ плачканя сачувати оне монастире, на коє су бунтовници нарочито ишли. Благодарность инока была е збогъ тога тако велика, да су га — као сина источне цркве — светомъ отцу (Папи) као избавителя описали, збогъ чега му е Папа узъ сѣйну похвалу послао и одъ злата и блистаюѣгъ се драгогъ каменя саставлѣный крстъ.

Овако одикованъ и украшенъ вратио се Алтомановићъ, пошто е намеру, збогъ коє е посланъ быо, постигао, у Млетке, и Република му е средствомъ свога поглавице, Дужда, изявила, да е съ нѣговомъ службомъ задовольна и да ће га за то у свое време достойно имати у виду; обеѣанъ, коє се касніє сѣйно изпунило.

Лепый храбрый Словенинъ, као што су Млетчани младогъ юнака звали, радовао се своіой среѣи съ у-

мерепосху и скромношу. Сегајући се дана свога дe-тинства благодаріо є промислу, кои га є тако мило-стивно руководіо, а нѣгово лепо, пристойно обхоженѣ, нѣгово одвећь честно владанѣ, а нарочито нѣгова цѣ-ломудрена правь, кою є съ тимь присаюзіо — све є то учинило, да су га са свію страна пріятельи и до-бротвори предусретали.

За тимь є слѣдовао мирь за неколико година, и Алтомановићь є ово време мира посветіо вoзнимь на-укама. Тако є постао дика и поносъ войске, и зависть, коя заслуге обично само умалява и каля, морала є предь овимь юначкимь духомь умукнути.

У то доба догоди се, те краљица на лепомь острову Кипру, Катарина Корпаро, кѣи Републике Млетачке, ову за итну помоћь противу Турака замоли, кои су, са Сараценима сдружени, приморе реченогь острова узнемиривали.

Алтомановићь, тада одь тридесетъ година, одушевлѣнъ ономь дѣлательномь силомь, коя само за величественимь успѣхомь тежи и тегобе и препоне на томь путу непознає, буде Републикомь за войводу помоћной войсци поставлѣнъ, кою є иста (Република) своіой кѣери неодложно опредѣлила была, и петнаестъ бродова на єдрама добише заповесть, да войску одь четири тисуће людій на красну обалу острова Кипра извезу.

Войска се крене съ поспѣшнимь ветромь, праћена лепимь желяма и благословомь оставшегь народа. Но трећій дань пловления роди се необычно страшна бура, и ту се Алтомановићь показа као човекь необычне духовне величине, почемь є усредь окружуюћи га опасностей ладнокрвно заповести издавао и на свакој страни уређуюћи дѣйствовао.

Међутимь є грдна волна єдногь и другогь войника съ брода у море одвукла. Войвода, сѣпавши у руке уже, скочи у пенушеће се море и као одважний плавачь боріо се съ валима, докь ніє готово утоплѣнима уже добаціо, кое су ови грчевито дочепали и о нѣму се на волнама одржали.

Дѣло спасаваня изпаде савршено за рукомь, и бура се наскоро за тимь мало по мало утиша, као да є небо съ кушанѣмь заиста христіянске храбрости задовольно было, те тако се войска опетъ могла прикупити и свою пловитбу продужити безь икакве далѣ штете и губитка.

Лепо човеколюбно дѣло придобило є войводи срдца свои войника у толико, да су му съ одушевлѣномь любви оддани были и готово га обожавали.

При долазку нѣговомь у Киперь была є помоћна войска съ узкликомь приплѣна, и войвода є наскоро показао найвећу дѣлательность. Оне точке на острову, кое су найвише опасности изложене биле, буду нагло утврђене и довольномь одбранительномь войскомь снабдѣвене, оне пакь непригельске лађе, кое су кь обали пристати хтеле, и, ако имь є буди на комь краю за рукомь изпало, свою войску на суво извести и ню на плѣнъ и плячканѣ у унутрашность землѣ послати, буду силно нападнуге.

Срећа є войводи на руци была, те є осамъ мањи непригельски бродова уватио и своие имену іоштъ већу славу прибавіо. Но ову славу наскоро є за тимь іоштъ лепшимь венцемь увенчао. Єдногь дана опази онъ четири велика непригельска брода, кои су съ плѣ-

номь на широко море 'итили. Онъ ій стане постоянно гоноти, и наипосле ій тако притесни, да нису могли умаћи. Садъ се бродови закваче, и после кроваве борбе, коя є съ брода на бродъ прелазила и преко два сата траяла, постаде Алтомановићь савршеный побѣдитель.

Завоеване бродове стави подь надзорь, а три стотине христіяна, кое є непригель у роблѣ одвео быо, добише садъ свою свободу. Наипосле савъ плѣнъ, кои є Турчинъ одь народа отео, буде у земљи правимь притяжательима повраћенъ.

Међу робовима, кои су тако брзо свою свободу добили, бяше и єданъ поштованый, врло богатый трговаць съ девойчиномь одь шестнаестъ година, коя є своіомь чудноватомь лепотомь одчаравала. Обое су обитавали у єдномь польскомь дворцу близу приморя, кадъ су нападнути и у робство одведени были.

Овай трговаць, кои бяше одь многочувене у земљи породице Патриція, и кои є у двору краљичиномь лепо приплѣнъ быо, звао се Фокась Мегистидь, а чудновате лепоте девойка бяше нѣгова единица ћерка, по имену Евдоксія.

Кадъ имь є войвода свободу честитао, рекне му Мегистидь гласомь, кои му є чувство найтопліє благодарности изливало: „Господине, вы сте мене и мое единче одь срама и понижения спасли и насъ опетъ правомь животу повратили. Такво дѣло достойно награђує само небо, а я васъ само молимь, да унапредь съ моіомь кућомь онако заповедате, као да є ваша.“ На то му каже свое име, станѣ и место пребиваня свога, и Алтомановићь му обећа, да ће га радо посѣтити, чимь му послови допусте.

Евдоксія є међу тимь юнака съ девойчкомь боязливости погледала, но брзо опетъ очи спустила, поруменивши одь стыда, почемь іой се учинило, да є истый съ особитомь пазливости сматра. Она є при разстанку ћутала, докь є нѣнъ отаць говоріо, но сүзе, кое су у нѣнимь плавимь очима блистале, биле су ними и речити сведоци о силномь чувству, кое се у нѣномь срдцу према човеку колебало, кои є только почитаня и дивлѣня у нѣой пробудіо.

Алтомановићь ніє кріо, да є Евдоксія необычно велико упечатленѣ у нѣму произвела. Онъ, кои є до н'да толике лепотице видіо безь икаквогь примећеногь у себи необычногь чувства, осети садъ првый путъ у своемь животу, да му срдце немирно куца, и да є дражестно лепый образъ, кои му є непрестано предь очима трептіо, узрокъ овомь унутрашнѣмь немиру; Ёст', любовь є то была, вайсветіє чувство у човечіемь срдцу, коя га є своимь благимь чарима прелила, и промисао тако хтеле, да освобођенѣмь любко-дражестне девойке одь непригеля, себи срећу у любви извоює.

XI.

Радость и жалость.

Алтомановићь є велика дѣла починіо и наисейніє послѣдиче увенчале су нѣгова дѣла. Киприске обале ніє више непригель узнемиривао, и жители острова, кои су пространу трговину водили, пловили су опетъ по мору съ чувствомь савршене безбедности.

Войвода, краљицомь ове државице, кою є она своіой матери, Млетачкой републики завештати наме-

равала, почестима и даровима обасутъ, одпочинуо е на лавровима своимъ, уживајући срећне часове у обхођењу съ Евдоксіомъ, у кући трговца Мегистада.

Нѣжно одношењъ, кое е међу њимъ и Евдоксіомъ чисто-срдачный изливъ наскоро произвело, по краткомъ времену небаже више тихо скривена тайна. У краљичиномъ двору најпре се о томъ шептало, а после јасне говорило, и кадъ су се једномъ, приликомъ торжества, кое е краљица давала, и на кое е цветъ лепотица изъ главнога града позванъ био, окрилѣна суштества, подобна Боговима любви изъ баснословногъ света несташно-дражестно указала, која су, у кругъ позваны гостию ступивши, цвеће просипала и најпосле подужимъ сплетомъ одъ свѣжиружица Алтомановића и Евдоксію све тешић и тешић скончала тако, да су се ови малимъ несташницама предати и за милость молити морали: онда заори обштыи радостный узкликъ, а краљица Катарина Корнаро приступи ружицама умотаномъ пару смешехи се съ речма: „У име повелительнице овогъ благословеногъ острова, у име Богинѣ любви, која е свое окрилѣне вѣстнике послала, да васъ храбрый юначе, и тебе, моя Евдоксію, свезомъ сладке чезнѣ вежу, торжественно вамъ велить: будите два тела једно, будите двоје, срдечно любехи се срећни!“

(Продужењъ слѣдус.)

Тереза.

Изъ Revue des deux mondes. (Продужењъ.)

Жераръ е избечио очи и утирао чело, рамишљавајући шта ће јој одговорити, но у тай паръ стара госпоја, која се чинила, да е на сто миља одъ разговора удаљна была, тако е умишљавајућий погледъ обратила на младогъ човека, да се онъ сасвимъ збунио.

— Зацело зато, настави девојка, која се по видимомъ ни најманѣ није чудила једносложнимъ одговорима лажногъ Рудолфа, зацело зато: што вы желите одъ своју повратакъ затаяти.

— Зато, промуца Жераръ.

— Видите, я нисамъ путовала тако као вы, и мене зову као и пређе, Тереза.

— Па то е добро; Тереза е врло лепо име.

Жераръ е гледао у землю, и чертао е својомъ палицомъ некакве хіероглифе по песку. Видио е да његово положенѣ није башъ најлепше, и жалио е, што е поздравіо Терезу. Немогућность да е изъ заблудѣња изведе, јако га е опечалила; тео е говорити, али ни самъ није знао шта ће почети. Понекадъ му се чинило, да е девојка збуњна, и изгледъ старе госпоје, подржавао га е у тој мисли; но кадъ е онъ крадомъ бацао погледъ на ню, ништа у живомъ и мирномъ погледу њномъ није потврђивало сумњу његову. Жераръ се плашио, да се не збуни при првомъ Терезиномъ питању — а питањъ то морало е слѣдовати — и зато е чуто.

Стара госпа, која е досадъ ћутајући читала неку дебелу књигу, извела га е изъ те забуне.

— Дете мое, рекла е она, није ли време да кући идемо? већ е петъ сатић.

Тереза е, ништа не говорећи, устала, свој о-гртачъ поправила, и Жерару руку пружиола.

— И тако до сутра, рекне девојка, я ћу вамъ мою башту показати.

Она е пошла, држећи стару госпу исподъ руке, тихимъ коракомъ, обазрела се на савіотку стазе, и съ тимъ е изчезла; а Жераръ е, збогъ свога познанства и слѣдовавшегъ отуда разговора, у највећој забунѣ отишо у своју гостилницу. Мислио е дали да иде къ Терези, или болѣ и да се непоказуе више у шеталишту? Но не долазећи у шеталиште, морао бы се одказати и одъ слушања воене банде, а то е была главна, и готова једина њгова забава; а притома га е мучило и любопытство. Жераръ се наравно обратио на Самуила, желећи одъ њга штогодъ дознати о Терези; но Самуилъ е био родомъ изъ Келна, и само пре два до три месеца дошао е у Д* и познавао е у вароши само пролазеће путнике.

Ни на шта нерешивши се, заспао е Жераръ, а у сну е видио њгова акта плаветникастимъ пантљикама обвѣсна, међу саксіјама са цвећемъ, а адвокатъ у беле альине обученъ игра. Рання посѣта разсејала е та особита саняни. Куцањъ на врати пробудио га е, и кадъ е очи отворио, видио е стару госпоју, коју е Самуилъ довео, и која е, замолвивши Жерара да остане на миру, села на столицу, до њгова кревета.

Ахъ Боже милостивый! рекла е стара госпоја, кадъ е сама са Жераромъ остала у соби: мислимъ да вамъ се чини необична ова посѣта, но я самъ желела на свакој начинъ да вамъ разяснимъ нека обстоятелства, која, као што ми се види, вы нисте разумели. Може быти, ако се потрудите саслушатиме, да ћу васъ и за неку услугу замолити.

Она е садъ поћутала за неко време, докъ се размислила, и преповедила е после своју историју Жерару, и историју Терезину.

Стара се госпоја звала Любнеръ, а Тереза јој е была унука одъ сестре. Госпоја Любнеръ, была е једина рођака Терезина, осимъ неки по стричевима и теткама браћа, кои су у Берлину живили и кое она никадъ ни видила није. Девојка е провела детинство на селу у задовольствама, која јој е добро станѣ њни родителѣ набављало; најболѣи учительи помогли су развитакъ њногоу ума; нарави е была тихе и мирне, и само се понекадъ примѣњавала на њојзи нека особита наклоность къ замишљности.

Тереза е имала у то време једногъ брата одъ стрица, съ којимъ е она неку часть свога детинства провела, и опетъ се видила съ њиме кадъ јој е шестнаестъ година већъ прошло; живила е съ њиме једну и по' или две године и после су се прстеновали. У то време протицо јој е животъ мирно, као быстриј потокъ међу цветнимъ бреговима. Отацъ девојкинъ, човекъ са трговачкимъ понятіјама и идеама, тео е да Рудолфъ таки после прстенованѣ одлази у стране земљъ како бы се упознао са трговачкомъ радњомъ, и набавио бы, ако не капиталъ, а оно баръ знањъ съ којимъ бы мого и капиталъ стећи. И тако е тай младичъ одутовао у — Америку, къ једномъ Б***вомъ пріятелю, кои е имао велике рукодѣлне заводе.

На скоро после тога умро е Б*** одъ капљъ; а међу артиама њговима нашли су писмо једно, у коме

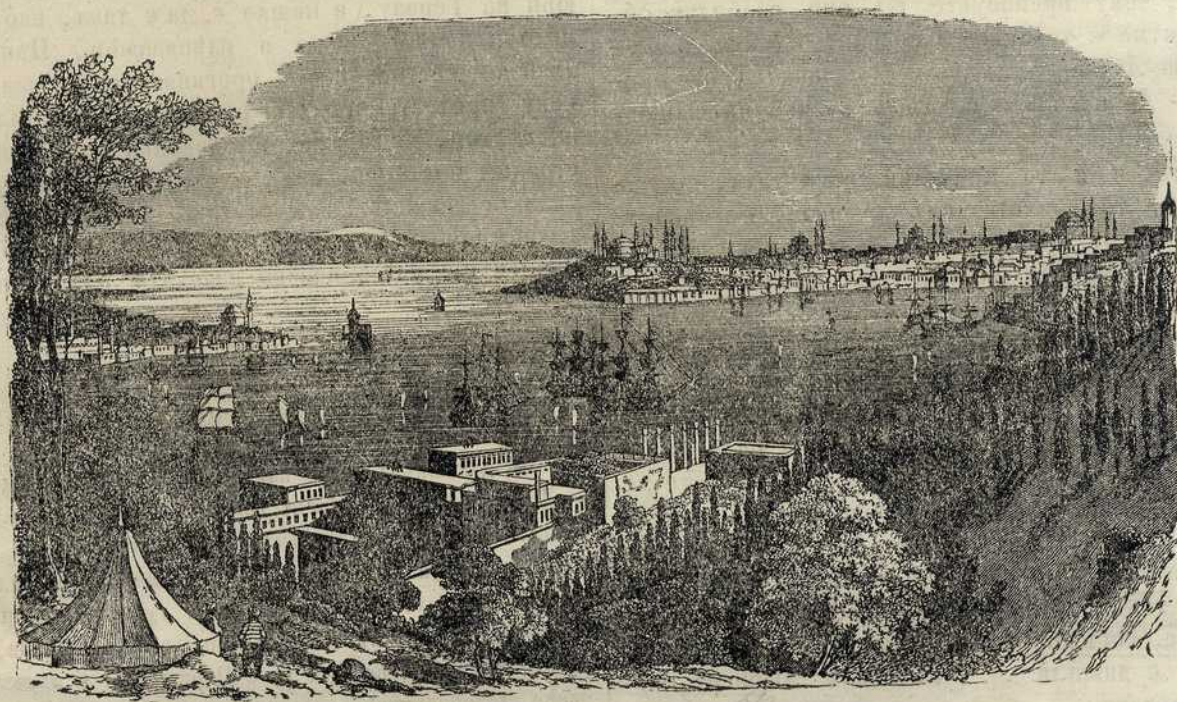
онъ молю е свою жену да по нѣговомъ налогу, што се удае нѣине кѣри тиче, поступа. То писмо задржало е госпою Б***, те нѣе позвала, и ако е тел-Рудолфа одма натрагъ, и сагласила се съ Терезомъ, да чекаю докъ не прође рокъ одъ четирь месеца, кои е нѣнѣ покойный мужъ опредѣлю.

Рудолфъ е често писо, и нѣгова писма сведожила су о успѣху у трговачкимъ пословима, и повиновано воли господара Б***. Терези е наступила двадесета година, и веѣъ е прошло полакъ назначеногъ рока, кадъ су еданнупть добили писмо, да е Рудолфъ у Новомъ-Орлеану одъ жуте грознице умро, кою су новостъ, безъ икакве предосторожности Терези саобштили. Она кадъ е то чула, пала е у несвестъ и прележала е цео данъ непоказуючи никаквогъ знака живота. Домаћи су стренили и при самомъ помпелу о очаянїю, когъ не е снаѣи, кадъ се разбере. Но кадъ е очи отворила, Тереза се насмеяла, протрла е рукомъ чело, и занытала, зашто су се толики люди око нѣ

себи што е убила свою кѣерь безусловно покоравуючи се воли покойногъ супруга.

Предъ свою смрть, дозвола е та несреѣнна госпоя свою роѣаку госпою Любнеръ, и молила е да никада неоставля Терезу, ма іой се шта догодило. Госпоя Любнеръ се обеѣала, и обеѣанѣ заклетвомъ потврдила, и одъ тогъ времена живи она съ нѣномъ питомцомъ неразлучно у оной истой кући, у којой е гласъ о смрти Рудолфа толико беде учинїо.

Смрть матере нѣе никакво упечатленѣ произвела на Терези; кадъ су іой другогъ дана забранили да не иде у собу господ Б*** она е последний путь узданула, заплакала и тужила се, што е раставляю одъ свою, кое е она любила. О томе догаѣаю повела е речъ іоштъ два или три пута слѣдуючи дана. Нису знали шта да іой одговоре, боѣи се да е истина сасвимъ неубїе; но кадъ іой е напоследку старый слуга зашнїаючи казо, да е мати нѣна отишла на небо —

Цариградъ.

скупили. То нѣно спокойство было е ужаснѣе одъ ма какве жалости, и сви су е са изумленѣмъ гледали. Запытала е зашто лежи на патосу, и кадъ су іой одговорили да іой е зло было, казала е да е веѣъ проща несвестъ, и да жели устати. Мати е нѣна отрчала у другу собу, пала е на колена, плакала е и викала, да е кѣери нѣной умъ поремеѣнѣ.

Одъ тогъ времена Тереза е врло мало говорила о Рудолфу; чинило се да е сасвимъ была лишена памети, онай ужасный ударъ као да е неку празнину у нѣномъ уму и памтеню произвео. У обхоѣеню была е као и пре, само што се заручника тиче, о нѣму е сасвимъ заборавила, и почесто се на главоболю тужила. Разположенѣ духа нѣногъ было е као и обично, само што се весела паравъ нѣна променула, и наклоность къ замишлѣности до тогъ е степена долазила, да е у векий родъ меланхолиѣ прелазила. Госпоя Б*** отчаяваючи е положено свога детета, добила е суву болестъ и наскоро е умрла, пребапуѣи

девойка е одговорила „Да, она е отишла као и Рудолфъ“ — и нѣе ништа выше о томе споминяла.

Тежия за нечимъ особитиѣмъ и необычнимъ еве се веѣма показивала на Терези. Понекадъ се она сама разговарала у банти, као съ некимъ невидимимъ, и ячимъ или слабимъ гласомъ певала е и радила, као човекъ у вруѣици. У то време имала е обичай облачити се у беле альине съ млогимъ плаветникастимъ пантльикама, когъ е она свуда предевала — и за кецелю, и за косу, и за шеширъ и послала ій е іоштъ и на место гривне. Напоследку су дознали, да е у едной Рудолфовой соби висїо образъ, на коме е была женска особа у исто такимъ альинама обучена, начертана. Можда е меланхолично стаѣ Терезино давало особито значенѣ той белой альини, когъ дуги нису разумели: мора бити да е она сматрала, у белой альини съ плаветникастимъ пантльикама, обуку заручнице.

Свакогъ дана у петъ сати — време у когъ емо жалосный гласъ о смрти добили — падала е Тереза у

несвѣсть; по то е было пре магнетическій санъ, не-голи паданѣ у несвѣсть. У почетку смо се трудили предупредити ту болѣсть, но онда іой е іошть горе было, и она е у необычномъ некомъ станю тако яко плакала и смеяла се, да смо се морали свакогъ леченя одказати, и на миру е оставити. Санъ е обично еданъ или два сата трајо, и после іой е сасвимъ лакше было. Главоболя или е већа, или маня бывала, гледајући на то: како е якъ было тай періодичный санъ.

Стара госпоя и девојка проводили су сасвимъ усамљѣнъ животь, одказали су се одъ света, и мало по мало и светъ е за нѣи заборавіо, и осимъ у Д*ско шеталиште никудъ пису изъ куће излазили. Одъ како е Жерара први путъ видила, госпоя Любнеръ е примѣтила на Терези выше живости и одушевленя. Обична суморность нѣна е исчезла; понекадъ се и смеяла девојка — и стара е госпоя видила у той искри живота могућность, да се совершенно излечи.

— Но, чему преписуєте вы оно слободно обхођењѣ, кое ме е тако яко удивило? Запито е Жераръ госпоя Любнеръ, кадъ е довршила свою преповѣдку. — Да писамъ я штогодъ наликъ на вашегъ Рудолфа?

— Есте, и я то небы ни примѣтила, да ме нѣ Тереза на то внимателномъ учинила, одговорила е госпоя Любнеръ. Првѣи путъ кадъ сте вы поредъ насъ прошли, гурнула ме она лактомъ и шапнула: „Истъ, то е онъ!“ Съ почетка е писамъ разумела, и гледала самъ на све стране; после некогъ времена, она ми е стиснула руку: вы сте были на неколпко корачан далъ, и Тереза вамъ се поклонила. — „Я врло добро видимъ,“ рече она, „онъ нѣ радъ да га познаду, но онъ ће насъ посѣтити.“ И кадъ сте се вы удалили, додала е: „Нѣ ли истина, видите, онъ се у нечемъ променуо? . . . Но како небы, после толикогъ путованя!“ Последнѣ су ме речи обавестили, и онда самъ текъ све разумела. Тереза е у вами видила Рудолфа, когъ она никадъ нѣ оплакала, но, окомѣ жалость ума е лишила. . . . Госпоя е Любнеръ покрила лице рукама.

— Шта ми дакле налажете да радимъ? запыта Жераръ; ако самъ вамъ ма у чему нужданъ, то разположите самномъ.

Договорили су се, да Жераръ иде опетъ у шеталиште, и ако га Тереза замоли — то и у башту; но да е онъ никако неизводи изъ забуне, и да у свимъ случаемъ тако поступа, као што бы то и самъ Рудолфъ чиніо. Госпоя Любнеръ дала е наставленѣ Жерару, кое му е нужно было, да бы мого болъ свою ролу играти, и после се удалила.

Тогъ истогъ дана кадъ су се састали у шеталишту, Тереза нѣ пропустила казати Жерару, да га чека у башти.

— Сами ћемо быти, рекла е она, нико насъ неће видити; дакле и немате се чега бојати.

Жераръ е обећао да ће доћи, и за цело е у седамъ сати пошао.

Кућа Терезина, окружена живицомъ и чбуновима цвећа, была е на краю вароши, и наликъ е была на сеорске куће. Спољашность исте изгледала е весело,

а око бели зидова црвениле су се руже. Кадъ е Жераръ дошо, девојка текъ што се разбудила изъ летаргическогъ сна; она е узела госта подъ руку, одвела га у ладникъ одъ ясмина и липа, и овде е села на клупу поредъ нѣга.

— Крозь еданъ сатъ родиће се и месецъ, рекла е Тереза, међутимъ ми ћемо попити чоколаду а после ћемо се занимати музикомъ.

Садъ е затапшала у дланове, као дете и погледала на Жерара.

— Дагъ вамъ се допадамъ у овимъ альпинама? я самъ на васъ мислила, кадъ самъ облачила ове плаветникасте пантльике.

Тереза е принадлежала къ числу они женски особа, коима шеширъ одузима неку часть умиљатости и леноге. Безъ шешира она е была очаравуюћа; у свима нѣимъ покретима была е нека особита умиљатость, а у звуку нѣнога гласа одзивала се нека необычна нѣжність. Жераръ се нѣ могао уздржати одъ прорива некогъ особитогъ чувства гледајући на Терезу, и нашао е, да е така, као што е зацело и была — лепа и плѣнаваюћи. Нѣнъ умъ одликовао се особитомъ оригиналношчу, коя е давала неку прелестъ нѣномъ разговору; нѣ было кодъ нѣ ни сметнѣ, ни забуне, но девојка е показивала некѣи странны восторгъ, кадъ се пытанѣ односило на тайный упливъ, значенѣ сна и слутню, и тай восторгъ давао е бистроћи нѣногъ ума фантастическій одпечатакъ. Она се нѣ могла никако излечити одъ замишлѣности.

(Продуженіе слѣдую.)

Цариградъ.

У данашнѣмъ листу изтискачый образацъ представя памъ — Цариградъ (т. е. царевъ градъ, Константинополь, градъ цара Константина великога, новый Римъ, а данасъ како Турци веле Стамболъ или Истамболъ). О столномѣ овомѣ граду турецкога царства слушали смо негда єдногъ турецкогъ пѣвца узъ тамбуру високо-танкимъ гласомъ овако певати: „Нема ти депшега на беломѣ свету, но шта ти е Цариградъ; у нѣмъ расте лепо цвеће, девојке проooke, витке, танане, момци журни, хитри каноти муня; по нѣмъ се блиста драго каменѣ, у нѣмъ се налази сухога злата, колико хоѣшъ; Ибро тамбурѣя, пѣвче то славно, када жичице мало затегне и перцемъ по нѣма весело удара, ахъ како тадъ звекеће и мило се гласа, како тадъ слуша мало и велико, што ти садъ нева Прбо тамбурѣя. Море узбркано успава се, птица надъ нѣмъ тихо лете, а рибица у нѣмъ шапѣ: нема ти депшега на беломѣ свету, но шта ти е Цариградъ, и ако у раю града буде, то ће ямачно тамо смештенъ быти Цариградъ.“ Тако турецкій нашъ пѣвацъ, кой се своимъ Цариградомъ дичи, да бы] се другѣи пѣсникъ, коме се свое слабо допада, те туѣиству само тамянь пали, у нѣга башъ угледати могао. —

Лежи тай градъ надъ развалинама знатногъ негда старогъ Бизанца изъ нова подигнути и одъ утемельителя свога, цара т. е. Константина великога, пошто истый противнике свое побѣди и сву римску царевину себя подложи, новимъ Римомъ назвали Цариградъ на обали мора Мраморскога, кое се другчѣе Пропоитисъ зове, и на Црноморскомѣ Каналу, кому е пме Босфора Тракическога. Положай Стамбола града депъ е, предѣль. Путници веле, да ће слабо где у Европи главнога места быти, кое бы се у обзире природне красоте са Стамбо-

ломъ сравнити могло. Но валя знати, да се то тиче положая само и околице истога града; подобно амфитеатру Стамболъ се съ обале морске диже и каноти бисеръ по зеленой траве разсутъ наоколо по брежульци се шири и развѣя. Има у нѣму царски и други палата, велики кућа, стародревни споменика подоста, кои изпитателя прошли времена яко занимаю, и када о Стамболу се разговарамо, треба намъ на ове се предмете обаврети, а не на криве уске, потиштене тамо амо вругаюће и у нѣима налазеће се дашчаре, коима е Стамболъ немало снабдѣветъ, и кои намъ единого то кажу, да у Цариграду, одъ када га Грци изгубише, турскій вкусъ влада, турска се правда дели и турскій адеть (обычай, мода) све заузе.

Становичество цариградско превозилази лако и лако брой едного милиона, у томъ брою имаде више одъ двеста хиљада Грка и Ермена, више одъ сто хиљада Чивута, више одъ петдесетъ хиљада нѣи странаца, а остало кланя се Мухамеду. Цамія има у Стамболу више одъ петъ стотина, међу нѣима е најзнатнѣи ови главна цамія, коя е негда саборна цариградска црква была, градъ именовъ храма Свете Софіе целоме свету позната, и о нѣој намъ пишу стари Грци, да ю е царъ Юстинианъ великѣи свградити дао, и кадъ она већ довршена буде, и царъ Юстинианъ у ню првый путь ступи, онда онъ радостно узкликне: „Соломону, я побѣду надъ тобомъ одржа;“ т. е. лепша, сѣи нѣи и величественѣи есте црква свете Софіе, него што е храмъ овай быо, кога Соломонъ свемогућему Богу у Єрусалиму подже и о коме Свето Писмо обширно говори. На жалость не само верни православне цркве синова, но и остали христиана претворише Турци, правомъ побѣде немило служећи се велику цркву у свою главну цамію, и христианима не допушта се у ню уважити; буде ли ипакъ, да отменѣи странацъ у ню загледа, то онда бива единого услѣдъ допуштена одъ стране турске владе, ко кое се редко кадъ дае. Има у Цариграду и турскогъ свеченишита, где европейска ученость понешто продире, и младежь особито у лекарству се подучава. Налази се тамо на гъ и повише штампарія, у коима се кнѣиге свакога реда ипакъ изванъ Алкорана, кога штампати нѣе допуштено и нѣе чега у Цариграду доста преписателя — кажу до две хиљаде нѣи — имале, кои единого о заслуги живе, кою имъ преписванъ Корана доноси. — За насъ е одъ велике цене оно бѣго, кое се у цариградској православной Патріаршіи налази. То су разни и грчки и славенски рукописи, кои се тамо чуваю, њи нѣювъ се садржай протеже на предмете црквене и мирске они народа славенски, коима е православный цариградскѣи патріархъ душевнѣи отацъ. Надаймо се, да ћеду и ова за Славене у обште важна рукописна дѣла некадъ на видло изићи. Ако се добро сећамо, то се и у кнѣижници (библиотеки) карловачке Патріаршіе налазе повдини такови рукописи, које бы покойноме митрополиту Стратимировићу пре тридесетъ, и више година цариградскѣи патріархъ поклонію быо, и кою се у колико намъ е то познато, византинске повѣстнице тичу.

У осталоме препоручемо свима, кои о Цариграду добро извѣштени желе быти, кнѣигу славнога Хамера, написану о истоме граду; она садржава све оно у себи, што иностранцу знати треба, ако се Цариграда и нѣгови стародревности нагледати жели. Исто тако е одъ ползе, да путници и сви они, коима е до Цариграда стало, Хамерову историю турскога царства читаю, где ће о нѣму т. е. о Цариграду знатне черте лакоферъ наћи.

Купиново.

Кодъ села Купинова (лежи у Петроварадинској народној граничарској регименти) видати е развалине негдашнѣгъ ста-

рогъ града. У старія времена звао се е овай градъ „Хеупенг“¹⁾ затимъ „Келпенг“ а у Ортеліовомъ Крайобразу одъ године 1602. пише се „Келпенг“, докъ се наипосле у новіе време непрозва „Купиново.“

Тко е и када овай градъ саградіо, нѣе знати. Толико е само стално, да е съ концемъ четрнаестогъ и съ почеткомъ петнаестогъ столѣћа на камеру, плити краљѣвска добра спадао; еръ га иначе краљ Сигисмундъ (1387—1437) небы быо могао Деспоту Ђорђу Бранковићу дати. Овай увидивши, да се противъ силни турски напада бранити неће моћи, даде године 1422. Сигисмунду краљу Београдъ; почемъ е нѣму краљ више градова у Мађарској и Славоніи именовито пакъ Сланкаменъ и Купиново²⁾ дао. Бранковић е после овай градъ обећао године 1451. Хунадовой обители тобоже у казну, ако небы нѣгова унука Елизабета, кѣи Узрика грофа Цилейскогъ за Матію сына Јованова поћи хтела³⁾. Но како се е и на кой начинъ то зарученъ разметнуло, нѣе знати, толико е стално, да сынъ Сибинянина Янка, Матія, споменуте Елизабете нѣе узео, дакле е градъ Бранковићу и на далъ остао.

Сынъ Ђорђа Бранковића, Стефанъ, мораде ради турскогъ прогонства у Талианску бежати, гди е и умро. Нѣгови сынови Ђорђе и Јованъ даду мртво тѣло отца године 1485. у Купиново довести, и као светлицу великодѣлно саранити. Стваръ, се на слѣдуюћей начинъ случила. Године 1463. навали изненада Али-бегъ съ еднимъ чопоромъ Турака изъ Србіе, те юришемъ отме Купиново и градъ запали. Потомъ Митровицу и нѣе по Срему градове оплѣни и до Футока допре. Но овде га дочека Міятъ и Петаръ Соколи, те не само све роблѣ отму, него и Турке аметомъ потуку, особито у бежаню кодъ Саве, да ихъ е само мало у Србію измакло⁴⁾. Стефанъ Бранковић оде у Талианску, остави сынове, да градъ поправляю, кои су іошъ некое време заедно у Купинову пребивали. Старіи братъ Ђорђа водіо е насловъ Србскогъ Деспота, но у кратко га положи и на свогъ млађегъ брата Стефана принесе, кои се е после неколико година, да се турскогъ нападања уклони, у Беркасово преселіо, гди е и умро.

Ђорђе пакъ пошто е србскогъ Деспота насловъ на свогъ брата Јована пренео, постане подъ именовъ Максима калуђеромъ год. 1503. затимъ архиепископомъ у Влашкој. Као владика е Крушедолски манастирь у Срему саградіо, те се у нѣгъ преселіо изъ Влашке, где е год. 1516. преминуо. Овамо е отца нѣвогъ Стефана, као и брата Јована тело изъ Купинова пренешено, и као свети останци чувано, докъ и Турци подъ Султаномъ Ахмедомъ III. противъ Аустріе воююћи год. 1716. — сасвимъ кодъ Петроварадина побити — изъ гробница неизвадише, те на мале комадиће останке исекавши, ватромъ уништише.

Што се Купиновачкогъ града тиче, овогъ су Турци већ године 1521. предобили, и у својој власти до год. 1689 задржали. Но после године 1691. када бы подъ Ђуприлићемъ везиромъ овамо прешли, попале га тако, да више поправлянѣи не; те тако данасъ само хрпа каменя показуе негдашню славу прошли юначки времена.

Близу Купинова на далеко трестотина корачая на савскомъ прибрежю кодъ чардака „Купинскѣи бокгльивіи една редке дебљине, у обколу 9 а у промеру 3 фата бровѣна стара топола „Купинска топола“ названа.

Кодъ истога места, преко неке моћваре „Обедска бара“ зване, има една врло стара подъ обштимъ именовъ

¹⁾ Види Бонфин. часть 3. кнѣ, 10. стр. 557.

²⁾ Види Катона Тож. 5. стр. 395.

³⁾ Види Катона Тож. 6. стр. 779—790.

⁴⁾ Види Катона Тож. 7. стр. 620.

„Обеда“ позната православна црквица. Но кадъ е саградита и годъ кога, незна се, будући да се никакви писмени доказа' нечаоди.

Д. О.

Кореспонденція.

Београдъ. 2. Мая. 28. и 29. пр. м. држанъ е испитъ надъ питомцима економичне школе у Топчидеру, а 30. држали су благодареніе у цркви топчидерской, а обносили су литію око свои нива и усева. По свршетку црковногъ торжества, раздавали су, у присуству Нѣговогъ Высокопреосвештенства господина Митрополита, г. ц. к. аустрійскогъ конзула Радосавлѣвића витеза одъ Посавине, г. Рае Дамјановића, попечителя внутре- ны дѣла и выше гг. чиновника и професора, награде, онимъ питомцима, кои су се најболѣ одликовали у теченію године и на успуту, одъ кои е еданъ добио бика, другій плугъ а нѣи троица сваки по едно еглезко прасе, понеки су добили и неке економске кнѣге на даръ. По свой прилици то е Економія или Польодѣлство, кою е г. А. Петровић професоръ карловачке гимназіе превео съ немачкогъ, одъ барона Баба сочинѣногъ дѣла; но я сумнямъ да ће кон између питомца разумети штогодъ

изъ те кнѣге, ербо бы морали прво, ако желиду штогодъ разумети, чески учти, зашто су у нѣой за сва наименованіа разни слогова землѣческа имена узета.

За ово кратко време, догодили су се нека грозни случаи, одъ кои е еданъ досадъ готово нечувенъ међу Србима и врло велика редѣностъ быо; нѣи двоица пре едного месеца лѣни убили су се изъ пиштоля, а другогъ Мая удавио се, Д. І. книговезацъ овдашній, у Дунаву. Онъ е предъ свою смртъ на неколико дана почео пити, и то саму люту ракію, постао е врло напраситъ, тако: да се за најмаио бездѣлицу сваѣо; на данъ свое смрти напио се опетъ луте ракіе, ручао е кодъ куће, а после ручка отишо е подъ изговоромъ у шетню, на Дунавъ; люди неки кои су га видели да онъ яко нагна Дунаву и непрестано свлачи са себе аљине, посумњали су и потрчали за нѣимъ, но онъ е већ, кадъ су они на брегъ стигли, у води быо, и туко е самъ себе песницама у главу и прса, а кадъ е нѣи видіо да нѣму у помоћ иду, онъ се стропошта у воду. Они су успѣли извадити га живогъ изъ воде, али е таки на нѣинимъ рукама душу испустіо. Нѣга оплакује мати и старіи братъ одъ најближи сродника; поводъ, кој е на то навео, да себе у својој 24-ой години, на тако грозанъ начинъ живота лѣши, ніе никоме познатъ. (ж.)

ОГЛАСИ.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНИЙ СОКЪ ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ досада по увераваню најгласовитій лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ показо, а имено противъ

кашля, грипе, кіявице, промуклогъ гласа, вратоболъ и грудоболъ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу да буду безъ нѣга и да само нѣму имамъ благодарити, што имъ е олакшана боля и што могу мирно спавати; збогъ благотворногъ дѣйства овай се сокъ најболѣ препоручуе како малой деци, тако и најстаримъ лицама; вкусъ му е врло пріятанъ.

Стакленцета су стейрискогъ бильногъ сока бела, горе дугуляста и са калайнимъ капцима, на кои као и на стакленцету пише: „Апатека кодъ елена у Градцу“ и „ІРА“, добро су затворена, и на нѣимъ су надписи заедно са подисомъ онога, кои производи тай сокъ.

Цѣна е едного стакленцета 50 кр. ср.; маи одъ два стакленцета немогу се слати. Што се завѣи пошлю 2 или 4 стаклета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пурглайтнеръ, апатекаръ кодъ „елена“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки кодъ „златногъ орла“ Карла Трешчика.

Фортепиано продая.

Фортепиано са особито лепымъ и яснымъ звукомъ, кои се збогъ свое изредности, дугогъ трајаня и сталности у гласу нарочито отлѣкую, непрестано су на продаи, и изсвирани фортепиано примаме у промену кодъ

Алоиза Ями, органисте у Земуну.

„Обявленіе на кнѣгу: „Девочича како треба да се изобрази. Преводъ съ нѣмецкогъ. Кнѣга ова корисна за свѣ матере, вѣри, домаице и пр. износиће до 18 табака, и коштоваће 30 кр. да ю сваки лакше набави. Позиваю се браћа Србљи, да ову „Дѣвочичу“ удостоје свое любове. Пренумерациа трае до послѣднѣгъ Маја. Имена Г. Г. Пренумеранта нека се пошлю ил на издателя Подунавке, или имену у Дубровникъ (Ragusa). У Добровнику, 10. Апр. 1856

Георгій Николаевић,
Протопресвитеръ,